

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar av SOU Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning 2024:43 (Fi2024/01460)

Avsändare: Centrum för kommunstrategiska studier (CKS), Linköpings universitet

Övergripande

Utredningen har gjort ett förtjänstfullt och noggrant arbete. Det är en gedigen genomgång och analys av förekomst och former för statens samverkan med kommuner och regioner.

Utredningen utgår från statens perspektiv på styrning av kommunerna genom samverkan. Det kan noteras att utredningens förslag förefaller starkt påverkade av de samordnings- och styrningsproblem som uppmärksammades under Covid-pandemin och som berör aktuella och viktiga frågor om krishantering, försvarsplanering mm. I hanteringen av sådana typer av problem förefaller det viktigt att staten har ett tydligt ansvar vilket också gör det påkallat att inom dessa områden stärka statens roll i samverkan med kommuner och regioner.

Utredningens analyser och slutsatser ger en välbehövlig bild, men för att förstå hur väl dessa samverkansformer landar i kommunerna behövs vidare analys av hur de förslag som presenteras påverkar den administrativa bördan och likvärdighet i kommunerna inte minst när det gäller olika typer av kommuners förutsättningar att delta eller representeras i samverkan. Vi vill peka på att det även är viktigt att uppmärksamma den hantering av gemensamma utmaningar och problem som sker underifrån, genom samverkan på initiativ av kommuner och regioner i olika konstellationer.

Centrum för kommunstrategiska (CKS) välkomnar utredningens problematisering av utvecklingen mot att SKR tycks få en alltmer myndighetsliknande roll. Utredningen identifierar förtjänstfullt potentiella demokratiska avigsidor av SKR:s roll i samhällsstyrningen. CKS ser emellertid att det finns risker för negativa sidoeffekter av utredningens sammantagna medskick. Mellan raderna kan utläsas

en vilja till stärkt statlig styrning vilket riskerar att motverka de fördelar som finns som är kopplade till decentralisering och kommunal självstyrelse.

CKS synpunkter på utredningens förslag

- CKS är positiva till idén att utreda förslag som ökar insyn och ansvarsutkrävande i SKR:s verksamhet.
- *Angående delavsnitt 12.2.4, 11.8 och 12.2.4 om SKR:s roll och privaträttsliga subjekt:* CKS delar uppfattningen att offentliga förvaltningsuppgifter i första hand bör hanteras av statliga myndigheter. CKS delar den övergripande principen att privaträttsliga subjekt inte är en lämplig metod för att åstadkomma samverkan med kommunsektorn när det gäller starka nationella intressen eller då behovet av likvärdighet gör sig särskilt gällande, varför regeringen bör överväga om ansvaret för att ta emot och besvara nödsamtal till nödnummer 112 även fortsättningsvis bör åvila SOS Alarm Sverige AB.
- *Angående delavsnitt 12.4.3 om handlingsoffentlighet för SKR:* CKS tillstyrker förslaget att utreda införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet. Insyn och transparens är mycket viktiga demokratiska värden, och handlingsoffentlighet aktualiseras av att SKR hanterar offentliga medel och uppdrag av allmänt intresse.
- Förslaget om en *formaliserad ordning för överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn* kan verka för en ömsesidighet i relationerna mellan stat och kommuner. Dock bör representationen av kommunerna i en sådan ordning utredas vidare för att säkerställa möjligheten för olika typer av kommuner att representeras. Såsom SKR skrivs fram nu i förslaget om formalisering av överläggningar riskerar SKR:s roll att förstärkas vilket tycks motsägelsefullt i relation till utredningens övriga slutsatser kring SKR:s roll.
- Konsekvenser av *förändrade roller för SKR och Socialstyrelsen* behöver utredas ytterligare särskilt när det gäller kunskapsstyrning av socialtjänsten, utformning av ny socialtjänstlag samt samverkan mellan region och kommun när det gäller vård och omsorg av äldre. SKR har fått en betydande roll i styrning och samordning av offentlig verksamhet – till exempel genom olika överenskommelser med staten. Det finns anledning att utreda vilka konsekvenser – till exempel när det gäller insyn och ansvarsutkrävande – som detta lett till. Samtidigt förefaller flera av överenskommelserna ha fungerat bra och det finns anledning att vara försiktig med att rasera etablerade strukturer och dialoger mellan staten och kommunerna/regionerna.
- *Angående delavsnitt 11.10 om länsstyrelsernas roll i samverkan:* Förslag om obligatoriska regionala råd ledda av länsstyrelser med kommunala representanter utsedda av landshövdingen, frågan bör utredas vidare, framför allt vad gäller representation av kommunerna som bör vara en fråga där kommunerna ges stort inflytande. I synnerhet inom den regionala utvecklingspolitiken finns det anledning att vara försiktig när det gäller förändringar av roller och nya krav på samverkan. Tidigare hade länsstyrelsen det huvudsakliga ansvaret för den regionala utvecklingspolitiken. Genom

reformer under de senaste decennierna har regionerna succesivt fått överta ansvaret för den regionala utvecklingspolitiken, men med stora krav på samverkan med kommunerna och med olika statliga aktörer. Att ge länsstyrelsen rollen att samverka direkt med kommuner inom detta område kan skapa otydligheter i ansvar och skapa risk för överlappande samordningsstrukturer. Utifrån ett kommunperspektiv finns det också en risk för att ställa ytterligare krav på samverkan: inte minst vad gäller kommuners resurser och tid för att samverka.

Sofia Nordmark, avdelningschef för CKS och universitetslektor i socialt arbete, **Bo Persson**, biträdande professor i statsvetenskap, och **Gissur Ó Erlingsson**, vetenskaplig ledare och professor i statsvetenskap vid CKS, har handlagt ärendet för CKS räkning.